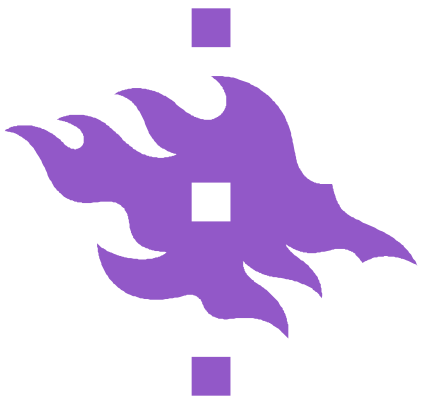

Miten saarnata kärsimyksestä ja kuolemasta?

Papiston päivät 2.-3.10.2012

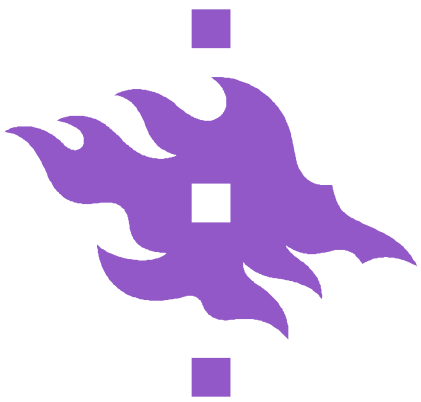
Jaana Hallamaa

Kun arki järkkyy

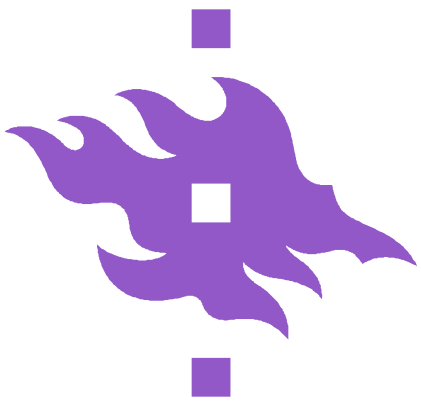
- <http://www.hs.fi/kotimaa/Kotkalaiset+j%C3%A4rkytyiv%C3%A4t+tyt%C3%B6n+sieppauksesta/a1305601476608>

Tilanteen haltuunotto

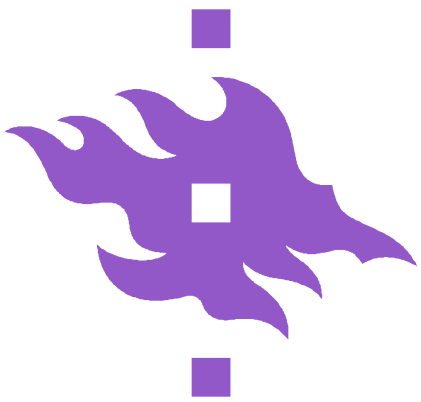
- Mitä, missä ja kuinka
  - Tapahutumien yksityiskohtainen kuvaaminen, kartat, aikajajat
- Emotionaalinen kartta
  - ”Meillä ei voi tapahtua tällaista.”
- Normalisoiminen alkaa
  - Poliisi ja pelastuslaitos toimivat
  - Asiantuntijat arvioivat ja neuvovat
  - Mielenterveyden ammattilaiset ohjeistavat
- Elämä jatkuu
  - Mihin toimiin on ryhdyttävä ja kuinka on varauduttava tulevaan

Pappi – kärsimyksen ja kuoleman ammattilainen?

- Kuolema ja kärsimys repeävät normaalijulkisuuteen vain katastrofeina.
- Kirkossa kaikki on toisin:
  - Ruumiit ovat papin työn arkipäivää.
  - Kärsimys on kristinuskon ytimessä.
- Esimerkkinä pyhäinpäivän teksti *Ilmestyskirja 7:9-17*
- Papin tehtävä?
  - Ottaa haltuun kärsimys?
  - Normalisoida läheisen kuoleman jälkeinen tilanne?

Papin paikka?

- Papin paikkaa voidaan ruveta hahmottamaan kahden ääripään avulla.

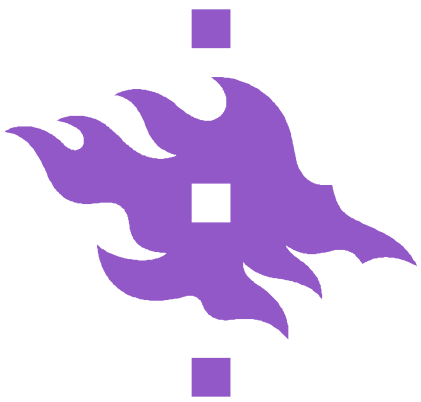
1. Missä olit Jumala?

"Hyvä Jumala, missä sinä olit tuona yönä, miksi sinä nukuit ja jätit ihmiset oman onnensa nojaan, miksi hylkäsit heidät tuulen ja myrskyn valtaan? Eikö rakas Herramme menetellyt vastoin omaa olemustaan, kun hän ei kuullut hukkuvien huutoa?" Eero Huovinen Pappi (2001) <http://wsoy.fi/yk/products/show/81644>

2. Markkinarako ilosanomalle

Räsänen näkee tyrmistyttävissä tragedioissa markkinaraon ilosanomalle. Hänen mukaansa ihmiset hakevat tällaisilla hetkillä, jolloin ollaan kasvokkain katoavaisuuden kanssa, kuolemankin yli kantavaa lohdutusta. 30.5.2012 Seurakuntalainen.fi

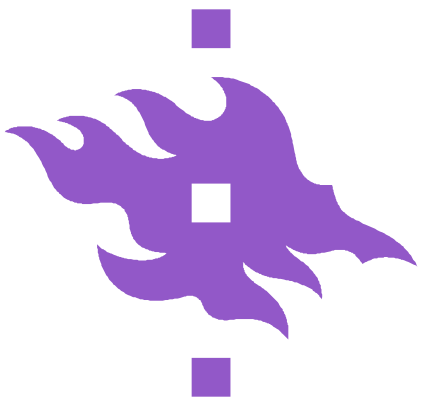
http://www.seurakuntalainen.fi/uutiset/kotimaa/2509/sisaministeri_rasanen_suomi_tarvitsee_hengellista_heraamista

Kahden pahan välissä

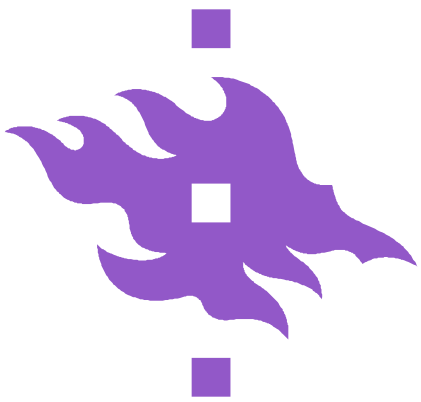
- Piispa Huovisen synti
  - Pahan ja kärsimyksen hirvittävyden tunnustaminen panee Jumalan viralta.
- Ministeri Räsäsen rikos
  - Pahan ja kärsimyksen näkeminen (Jumalan) keinoina johtaa hyvään sivuuttaa kärsimyksen syvyyden ja tekee pilkkaa kärsivien kokemuksesta.

Taustalla

- Taustalla on vanha, mutta aina polttavan ajankohtainen kysymys.
  - Kärsimyksen ongelma
  - Kysymys teodikeasta
- Jos on hyvä ja kaikkivaltias Jumala, miksi viaton kärsii?
- Laajempi kehys:
  - Kuinka pahan olemassaolo voidaan sovittaa yhteen elämän merkityksellisyyden kanssa?

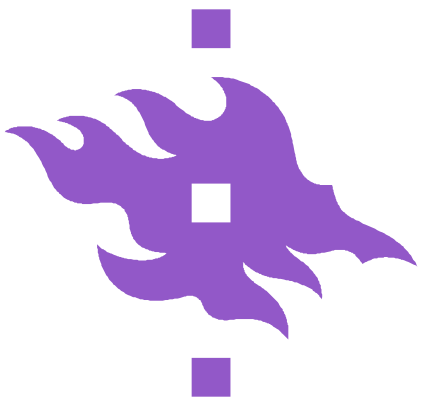

Kärsimyksen ongelma on ratkaistava!

- Muuten todellisuudessa ei ole oikeudenmukaisuutta eikä mitään kohtuutta.
  - Tarvitaan viimeinen tuomio!
- Jos ratkaisua ei ole, miten elämä voi olla mielekäästä ja merkityksellistä.
  - Jos paha ”voittaa”, onko millään mitään väliä?
  - Jos mitä tahansa voi tapahtua kenelle tahansa, onko missään mitään mieltä?

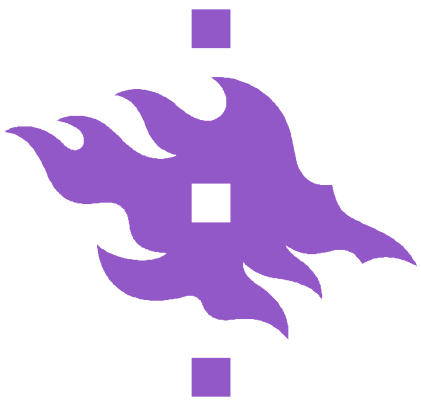

Mitä kärsimys on

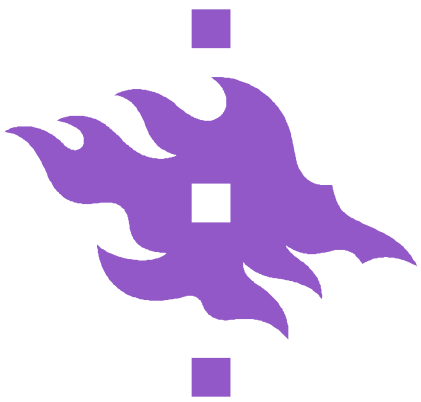
- Kärsimys
  - Koettu paha, sairaus, kuolema, kärsityt vääryydet
  - Tehty paha, muiden vahingoittaminen
  - Aiheutettu paha, oman elämän ”pilaantuminen”, ympäristön vahingoittaminen
- Pahan kolme muotoa
  - Luonnollinen paha
  - Moraalinen paha eli synti
  - Metafyysinen paha
- Mistä pahasta Jumala on vastuussa?

Kuinka edetä?

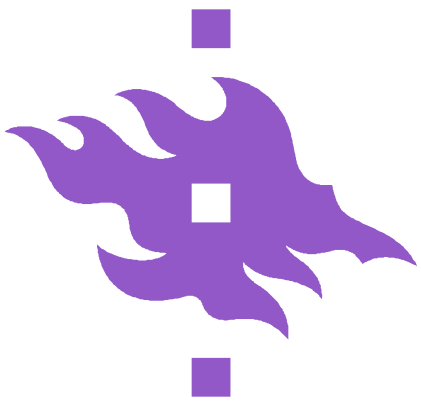
- Tarkastellaan pahan ja kärsimyksen ongelmaa
  1. Jumalan hyvyiden ja kaikkivaltiuden kannalta
    - Jobin tarina
  2. elämän merkityksellisyyden ja mielekkyyden kannalta
    - *Pro et contra*, Fjodor Dostojevski, Karamazovin veljekset, 5. kirja

Jobin kärsimys ja pahan ongelma

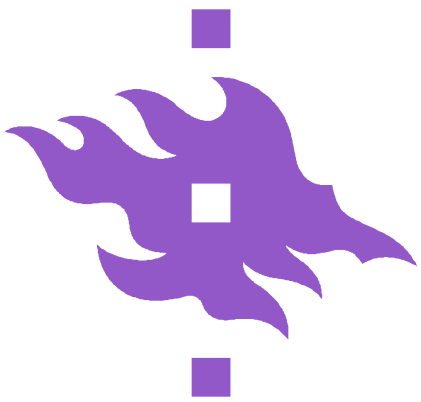
- Jobin kirja käsittelee pahan ongelmaa panemalla Jumalan tilille ”rikoksista ihmisyyttä vastaan”.
- Kirja torjuu selvästi pahan ongelman klassiset (teologiset) selitysmallit.
  - Jobin kirjan kommentaareissa pahan ongelmaa ei vain muotoilla vaan sille pyritään antamaan myös ratkaisu.
- Se, ettei pahan ongelmaa ”ratkaista”, näyttää olevan sietämätöntä.
  - Tämä näkyy myös Jobin kirjassa: myöhemmin lisätyt Elihun puheet.

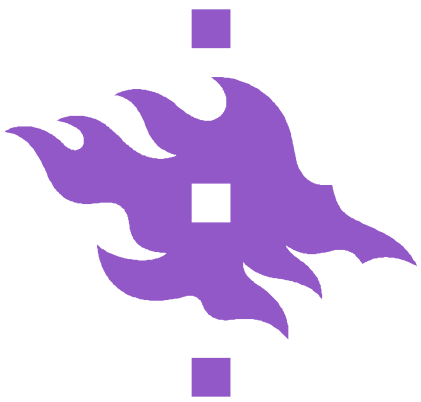
Lähtökohdat

- Kirjan kehyskertomuksesta käy ilmi, että Job on syytön ja asiasta tietämätön pelinappula Jumalan ja saatanan välisessä vedonlyönnissä (johon saatana saa huijatuksi Jumalan).
- Kehyskertomuksen kosminen vedonlyönti ei paljastu kirjassa esiintyville henkilöille, vaan se kerrotaan vain lukijalle.
- Jumalan ja saatanan lisäksi kirjan henkilöitä ovat Job, tämän kolme ystävää Elifas, Bildad ja Sofar (sekä nuori Elihu).

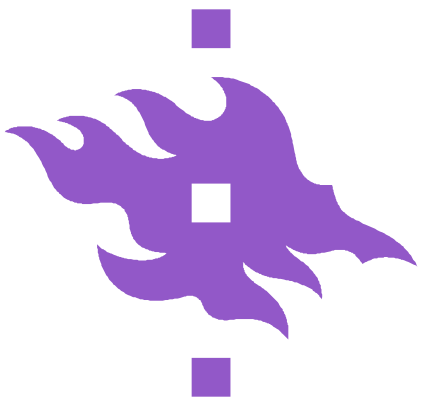
-
- Job on menestyksen teologian mallikappale.
    - Hurskas ja hyvä Job on rikas ja onnellinen.
  - Saatanan haaste.
    - Jobin hurskaus johtuu vain maallisesta menestyksestä. Jos Job menettäisi omaisuutensa, hän kiroaisi Jumalan.
  - Jumala suostuu vedonlyöntiin.
    - Job menettää omaisuutensa, mutta ei kiroa Jumalaa.
  - Saatanan lisähaaste.
    - Hurskaus häipyä sairauden mukana.
  - Jumala antaa saatanan kiusata Jobia edelleen.

Miksi minä?

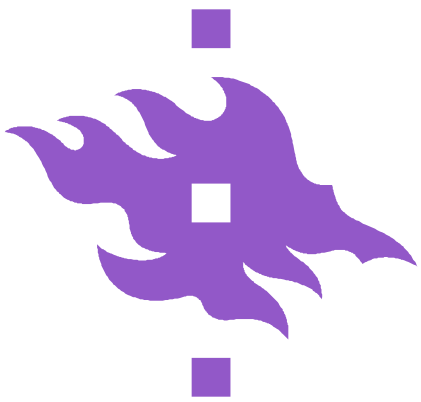
- Job
  - toivoo kuolemaa,
  - kysyy ”miksi”,
  - vaatii Jumalalta selitystä
  - osoittaa argumentein ja todistusaineiston avulla olevansa viaton
  - ei katso ansaitsevansa osakseen tulleita kärsimyksiä
- Lisäksi Job
  - torjuu ystäviensä lohdutuksen ja selitykset
  - vaatii Jumalaa vastaamaan teoistaan.

Pahan klassiset selitysmallit

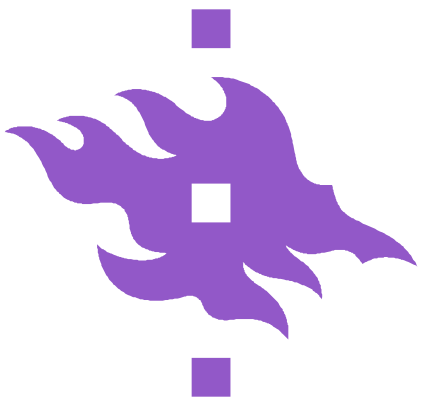

- Jobin kolme ystävää edustavat pahan ongelman klassisia muotoilu- ja ratkaisumalleja.
  1. Ihmisen kokema, ns. luonnollinen paha on Jumalan oikeudenmukainen rangaistus, joka johtuu ihmisen vääristä teoista ja synneistä.
    - Paha loppuu, kun ihminen tunnustaa syntisyytensä ja sen, että hän ansaitsee rangaistuksen.
  2. Ihmisen kokema paha on Jumalan rakkaudessaan antamaa kuritusta, joka kasvattaa ihmistä.
    - Paha lakkaa, kun ihminen ymmärtää, mihin kuritus tähtää ja toimii Jumalan haluamalla tavalla.

3. Ihmisen kokema paha on Jumalan toimeenpanema koettelemus, joka koituu ihmisen parhaaksi.
  - Paha loppuu aikanaan, kun ihminen ei horju uskossaan.
4. Koetun pahan valittaminen ja Jumalan vetäminen tilille ovat Jumalan vastaista kapinaa.
  - Kapina sinänsä on peruste ihmisen onnettomuuksille.
5. Koska Jumala on kaikkivaltias, hän saa ja voi tehdä mitä tahtoo, eikä ihminen saa asettua Jumalaa vastaan. Ihmisen ja Jumalan välinen kuilu on merkki siitä, että kukaan ihminen ei ole Jumalan edessä tahraton.
  - Ihmisen osa on luottaa siihen, että häntä kohtaavalla pahalla on jokin (salattu) merkitys.

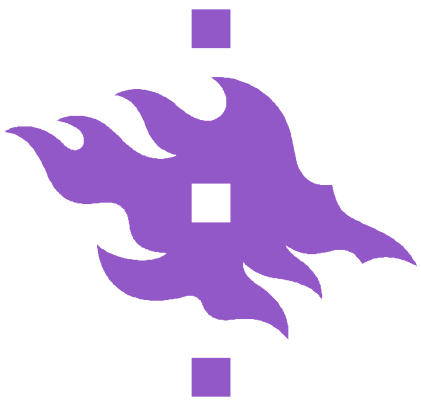

Jobin kirja ja pahan ongelma 1

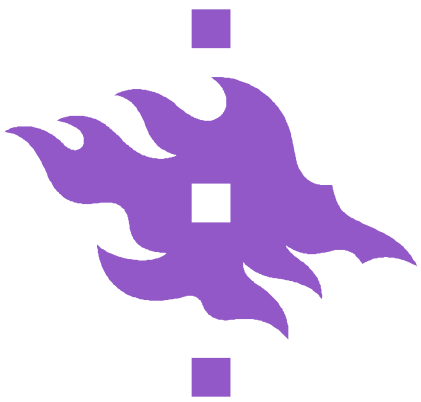
- Jobin kirja tarkastele pahaa koettuna pahana: se saa muodon vasta, kun joku kokee sen.
- Ei tehdä eroa moraalisen, luonnollisen ja metafysisen pahan välillä.
  - (esimerkillinen) Job
    - valittaa kohtaloaan ja toivoo, ettei olisi syntynyt
    - vaatii Jumalan tilille, eikä hellitä ennen kuin tämä vastaa
    - vastaa Jumalan puhutteluun painamalla käden suulleen ja vaikenemalla ja tunnustamalla: ”Vain korvakuulolta sinut tunsin. Nyt ovat silmäni nähneet sinut.”

Jobin kirja ja pahan ongelma 2

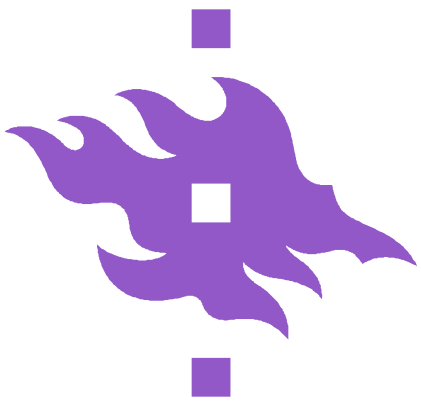
- Jobin kirja torjuu kaksinkertaisen retribuution ajatuksen:
  - Ihmisen kokema paha ei ole rangaistus hänen synneistään.
  - Ihmisen osaksi tullut hyvä ei ole ”kiltteyspalkinto”.
- Jobin kirja ei selitä pahaa eikä ratkaise ongelmaa.

Mutta Jumala vastaa...

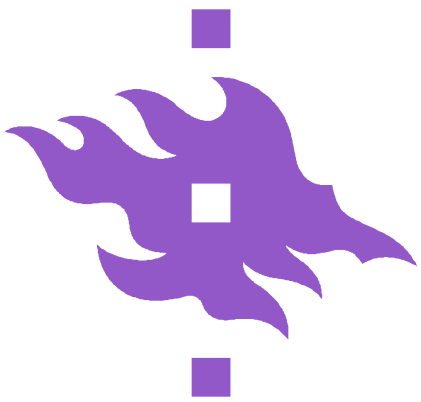
- Jumala vastaa Jobille
  - puhuttelemalla tätä: ”sinä”
  - esittämällä kysymyksiä (joihin luotu ei voi vastata)
  - haastamalla Jobin vastaamaan omasta puolestaan
  - sanomalla, että Job on oikeassa, eivät hänen ystävänsä
  - kuvaamalla luomistyötä ja luomakunnan hallitsemista minä-näkökulmasta.
- Mikä vastaus tämä on?

”Jos Jumalaa ei ole, kaikki on luvallista.”

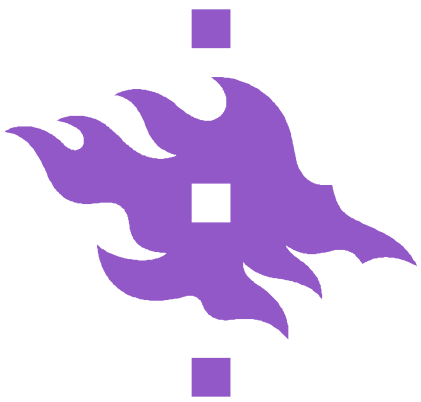
- Pahan ongelman ratkaisemista koskeva tarve yhdistetään usein otsikon lauseeseen.
  - Lause on ”jalostettu” Fjodor Dostojevskin *Karamazovin veljekset* –romaanista (I osa, 5. kirja *Pro et contra*).
- Dostojevski-lainaus:
  - Lause ei tarkoita, että Jumala tarvitaan moraalin ”pönkäksi”.
  - Lauseen merkitys: tekojen laadulla ja luonteella on väliä vain maailmassa, jossa on mieli ja merkitys.
  - Lause on ymmärrettävä yhteydessä pahan ongelmaan.

Ivan Karamazov palauttaa Jumalalta saamansa pääsylipun

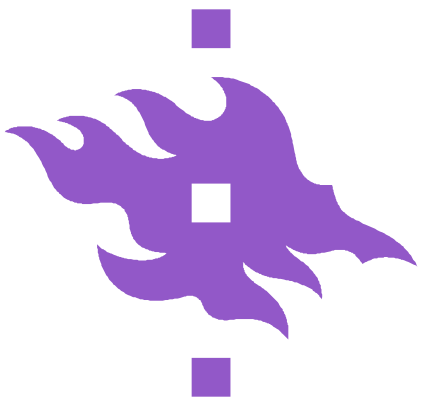
- Fjodor Dostojevski *Karamazovin veljekset*
  - Karamazovin perhe:
    - yksi isä,
    - kaksi avioliittoa,
    - kolme (nuorena kuollutta) äitiä
    - neljä aikuista poikaa

Ivan haastaa Aljošan 1

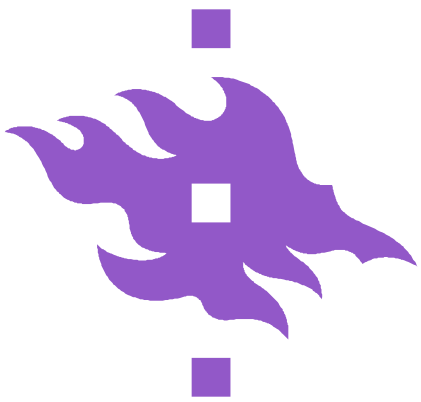
- Ivanin 1. syllogismi
  - Premissit
    - Maailmassa on niin suurta viattomiin kohdistuvaa pahuutta,
    - ettei kukaan ajatteleva ihminen voi antaa sitä anteeksi.
  - Johtopäätös
    - Ajattelevan ihmisen on mahdotonta uskoa kaikkivaltiaaseen, kaikkihyvään Jumalaan.
- Maailmassa oleva suunnaton pahuus on sovittamattomassa ristiriidassa sen mahdollisuuden kanssa, että voisi olla olemassa hyvä ja kaikkivaltias Jumala.

Ivan haastaa Aljošan 2

- Ivanin toinen syllogismi
  - Premissit
    - Vaikka Jumala olisi olemassa,
    - ja lupaisi aikojen lopussa pelastaa kaikki,
    - kukaan moraalinen ihminen ei voisi hyväksyä sitä.
  - Johtopäätös
    - Moraalisen ihmisen on kieltäydyttävä pelastuksesta.
- Vaikka Jumala olisikin olemassa ja pelastaisi aikojen lopussa kaikki, moraalisen ihmisen olisi hylättävä hänelle tarjottu ”pääsylippu” taivaaseen.

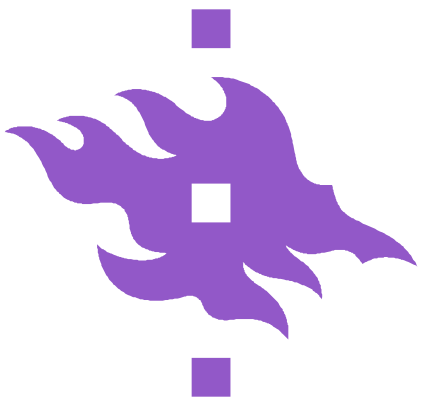

Ivanin perustelut

- Lehdistä koottuja kertomuksia lapsiin kohdistuvista vääryyksistä.
- Kertomuksille on yhteistä:
  - Lasten tarpeet on laiminlyöty törkeällä tavalla.
  - Lapsia on kohdeltu mielivaltaisesti, pahoin ja julmasti.
  - Lapsilta on riistetty mahdollisuus oppia ja kehittyä.
  - Lapset eivät millään tavoin ole ansainneet osakseen tullutta pahaa.

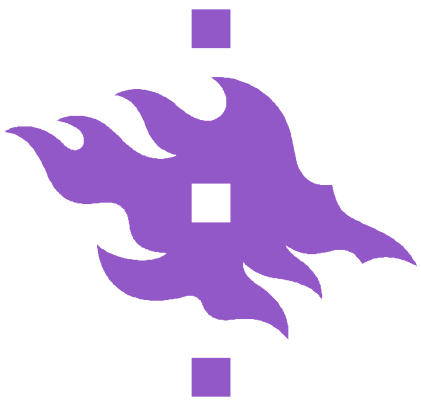

Pätevää päättelyä?

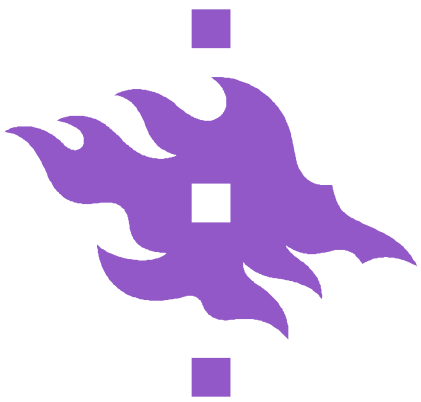
- Ivan väittää:
  - Olen rationalisti.
  - Perustan kaiken ”euklidiseen logiikkaan”.
- Ivan ei huomaa:
  - Syllogismit 1. ja 2. sotivat euklidista logiikkaa ja rationalismia vastaan.

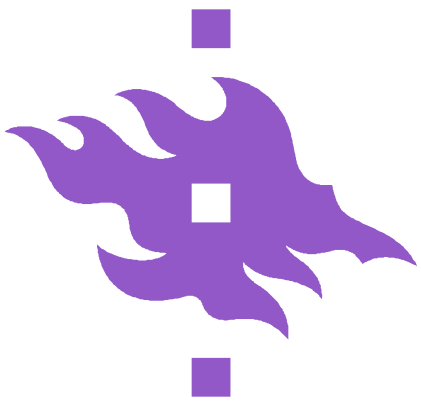
Ivanin argumentti perustuu uskomukseen

- Ivan uskoo:
  - Kaikkia lapsia on luonnostaan, sen perusteella, että he ovat ihmisiä, kohdeltava rakkaudella ja kunnioittaen.
  - Vanhempien ja muiden aikuisten velvollisuus ja tehtävä on huolehtia lasten tarpeista ja hyvinvoinnista.
- Ivanin uskomukset ja niiden varassa lepäävä päättely on mahdollinen vain, jos
  - asioilla on väliä eli voidaan mielekkäästi puhua moraalista.
  - todellisuus ja sen tapahtumat kantavat merkityksiä eli elämä voi olla mielekästä.

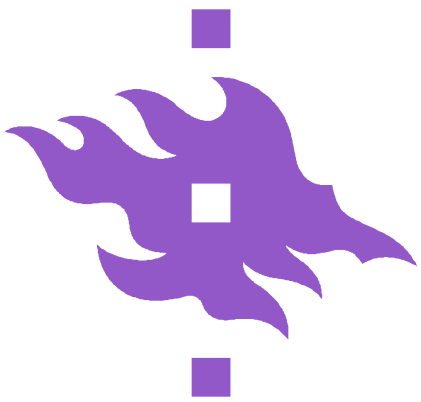
-
- Pahasta ja kärsimyksestä voidaan puhua vain, jos
    - on olemassa moraalinen todellisuus.
    - ihmisten kokemukset ovat merkityksellisiä ja niiden luonnetta ja laatua voidaan arvioida.

Mitä Ivan ei myöskään huomaa

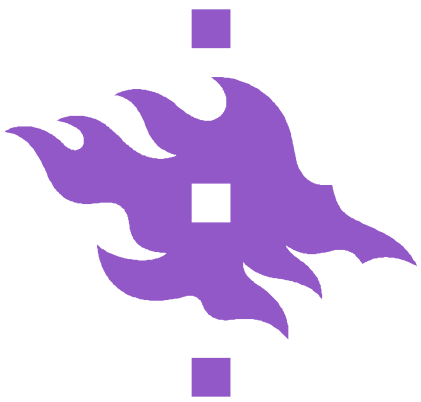
- Ivan puhuu itsestään.
  - Teoreettiselta näyttävän kysymyksen taustalla on polttava oman elämän merkitystä koskeva ongelma.
- Kaikki Karamazovin veljekset
  - ovat jääneet (äitien kuoltua) ilman heille kuuluvaa
  - hoitoa
  - rakkautta
  - huolenpitoa.
  - Heidät on jätetty heitteille tai hylätty.

Mitä Ivanille on käynyt?

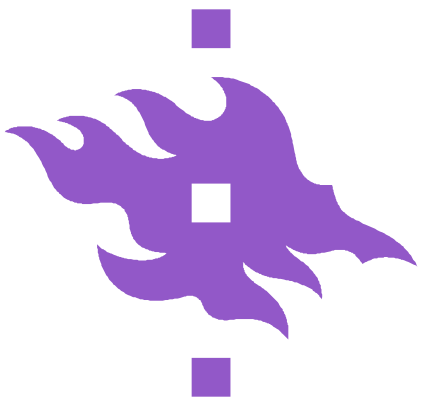
- Ivan
  - samastuu epätoivoisesti kärsiviin lapsiin,
  - yrittää sulkea itsensä rakkauden ulkopuolelle ja kuolettaa kaikki emootionsa,
  - koettaa irrottautua inhimillisestä yhteisöstä,
  - haluaa pitäytyä euklidiseen logiikkaan:
    - vain järki ja faktat, ei tunteita ja merkityksiä.

Kuinka kärsimyksen ongelmaan voi vastata?

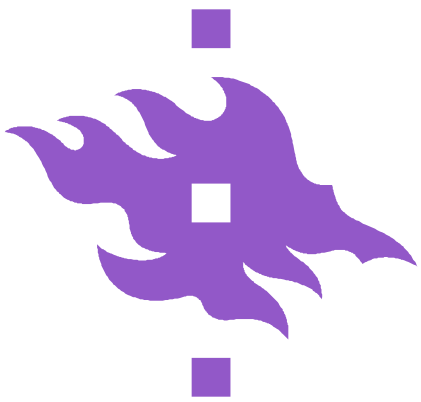
- Aljošan vasta-argumentti Ivanille:
  - Kristuksen kärsimys
- Ivan on varautunut ”Kristus-korttiin”:
- *Suurinkvisiittori*-runoelma:
  - Kristus tulee 1500-luvun Sevillaan kohtaamaan taas ihmiset, joita varten hän tuli maan päälle.
  - Inkvisition edustajat havaitsevat heti: Kristus on vaarallinen.
  - Kristus vangitaan.
- Suurinkvisiittori tulee illalla vangin luo.
- Suurinkvisiittori puhuu, vanki vaikenee.

Kristusta vastaan

- Suurinkvisiittori argumentoi:
  - Kristuksen oppi on vahingollinen.
  - Hän on pettänyt ihmiset, koska hän on torjunut perkeleen autiomaassa.
  - Kristus on jättänyt ihmisille vain vapauden, jonka painoa he eivät kestä.
  - Kirkko tarjoaa ihmisille sen, mitä he kaipaavat:
    - ihmeitä
    - mysteerejä
    - ja ehdottoman auktoriteetin, jota totella sokeasti.
- Ristiinnaulittu vastaa suutelemalla Suurinkvisiittoria, ja poistuu yöhön.

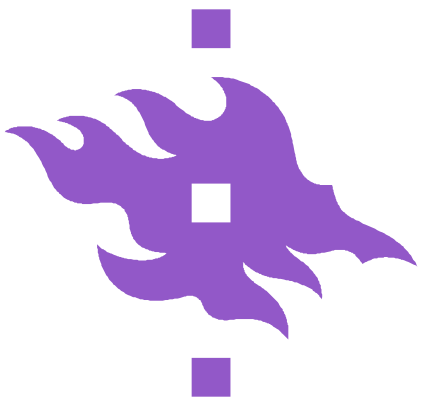

Kaksi tarjousta

- Suurinkvisiittorin tarjous:
  - vapautus henkilökohtaisesta vastuusta
  - vapautus syyllisyydestä
  - mahdollisuus paeta auktoriteetin suojiin.
- Kristuksen tarjous:
  - Yöhön poistuminen.
- Mikä vastaus tämä on?

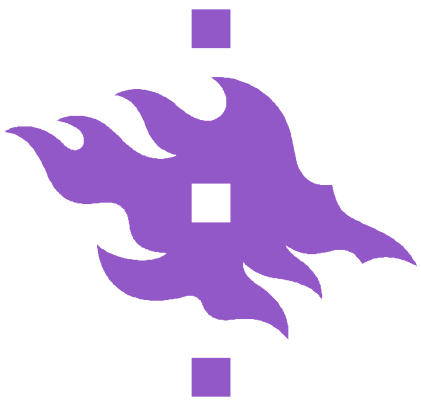

Entä saarnatekstimme?

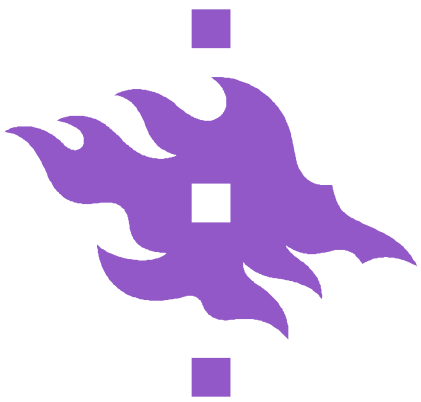
- http://www.art-reproductions.net/popup_image/pID/1646

Kärsimys ja kuolema

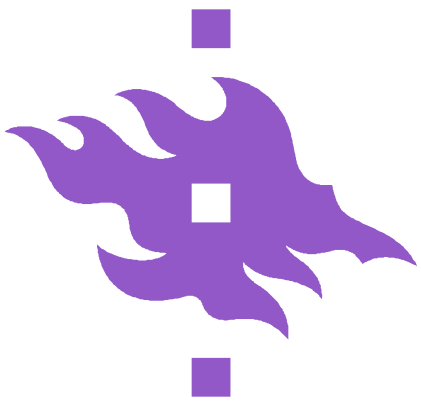
- Teksti ei selitä kärsimystä eikä kuolemaa.
- Se ei anna vastausta pahan ongelmaan.
- Teksti tunnustaa kärsimyksen ja kuoleman todellisuuden.
- Tekstin sanoma: osallisuus

Kuinka saarnata kärsimyksestä ja kuolemasta

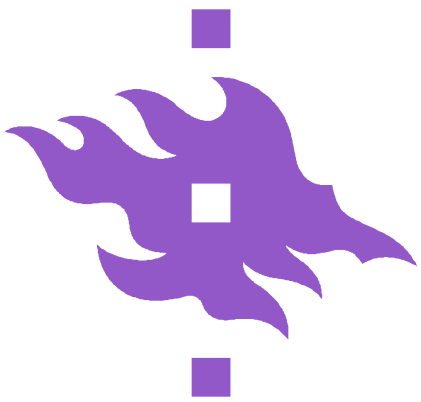
- Papin tehtävä ei ole ratkaista pahan ongelmaa eikä antaa selitystä kärsimykselle.
- Papin tehtävä ei ole ottaa kärsimystä haltuun eikä normalisoida kuoleman aiheuttamaa surua.
- Papin tehtävä on hoitaa sanan ja sakramenttien virkaa.
- Papin näkökulma: kolme osallisuutta

Osallisuus ihmisyyteen

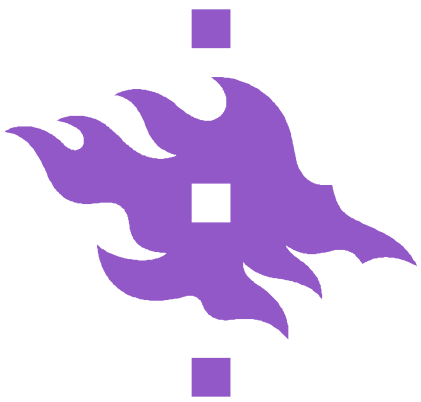
- Pappi on ihminen.
- Osallisuus ihmisyyteen on kristinuskon ytimessä:
  - Jumala tulee lihaksi Jeesuksessa Kristuksessa.

Osallisuus kärsimykseen ja kuolemaan

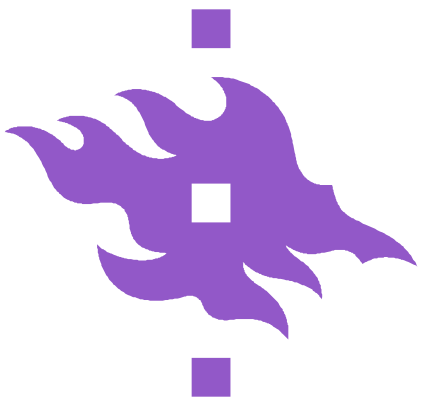
- Pappi kärsii ja kuolee muiden tavoin.
- Kärsimys ja kuolema ovat kristinuskon ytimessä.
  - Jumala itse kärsii ja kuolee Jeesuksessa Kristuksessa.

Osallisuus pelastuksesta

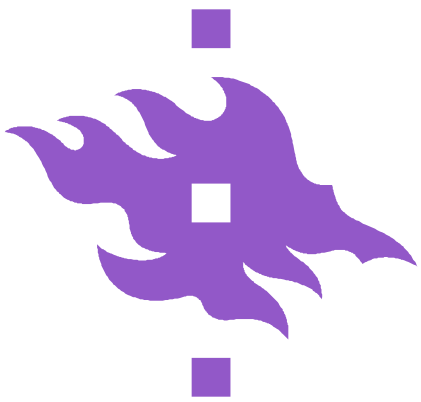
- Pappi on pelastettu.
- Pelastus on kristinuskon ytimessä.
  - Pelastusta ei voi irrottaa ihmisyydestä eikä kärsivän ihmisen osasta.

Papin tehtävä

- Papin palvelustehtävä on välittää osallisuutta.
- http://solzemli.files.wordpress.com/2012/04/isenheim_altarpiece_the_crucifixion_by_matthias_grunewald.jpg

Liturgiset teot osallisuuden välittäjinä

- Papin etuoikeus on toimia välittäjänä.
- Pappi välittää osallisuutta liturgisin teoin.
- Papin tehtävä on sidoksissa siihen, mitä hän pappina tekee.
  - Tulemme osallisiksi pelastuksesta ottamalla vastaan kasteen lahjan.
  - Tulemme osallisiksi Kristuksesta nauttimalla ehtoollisen.
  - Tulemme osallisiksi toivosta ja lohdutuksesta olemalla osa toivovaa ja lohduttavaa kirkkoa.
  - <http://www.youtube.com/watch?v=nKj1iK2WKS8>